

Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2001

Sammenskrevet og redigeret af MICHAEL BORCH GRELL

Rapport nr 4 fra DOFs Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY)

(With a summary in English: *Rare and threatened breeding birds in Denmark, 2001*)

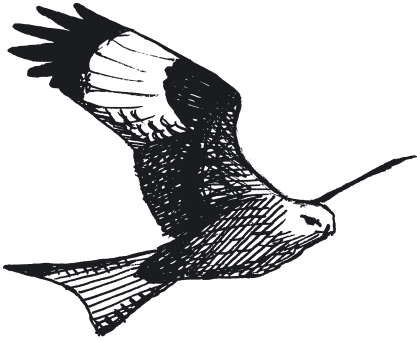
Indledning

Hermed foreligger den fjerde rapport fra Dansk Ornitologisk Forenings Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY). I 2001 overvågede arbejdsgruppens 47 medlemmer sammenlagt 55 forskellige truede og sjældne danske ynglefugle. Det landsdækkende projekt påbegyndtes i 1998 med det formål at opnå den bedst mulige indsamling af yngledata om de arter, som er medtaget i den danske Rødliste (Stoltze & Pihl 1998), hvis samlede ynglebestand er på under 100-150 par, eller som yngler på færre end 10 lokaliteter. Nærværende rapport bygger på de indberetninger om årets ynglestatus for de overvågede arter, som er modtaget fra artskoordinatorene. I 2001 blev gruppen af arter, der overvåges i projektet, udvidet med Vandrefalk, Svaleklire og Vende-hals. Projektets organisering, baggrund og metoder er nærmere beskrevet i arbejdsgruppens første rapporter (Grell 1999, 2000b, 2001).

Alle artskoordinatorene takkes for et godt samarbejde omkring dataindsamlingen. En særlig tak rettes til de observatører, der udførte en målrettet indsats for at registrere ynglelokaliteter for Rød Glente og Hjejle i forbindelse med specialmonitoringen af disse to arter i 2001. Henning Heldbjerg takkes for tiltrængt teknisk bistand til opsætningen af figurer og tabeller. Aage V. Jensens Fonde takkes varmt for den økonomiske støtte til projektet, uden hvilken det ikke havde været muligt at gennemføre det.

Erfaringer med overvågning af Danmarks sjældne ynglefugle

Efter fire års overvågning har projektet dokumenteret, at en række truede fuglearter bestående fortsat aftager, så vi nu er tæt på helt at miste dem. Det gælder Hvid Stork, Hjejle, Sandterne og Toplærke, mens andre arter som Mosehornugle, Vende-hals, Markpiber og Pirol nærmer sig en tilsvarende kritisk status. Urfugl og Høgesanger må nu be-

tragtes som værende helt forsvundet. Men der er også lyspunkter. En række store fuglearter er vendt tilbage og er på vej til at etablere levedygtige bestande, fx Skestork, Havørn, Trane og Stor Hornugle. En bedre beskyttelse af redestederne, jagtforbud, forbud mod ægsamling, naturgenopretning og udfasning af de værste miljøgifte er nøglefaktorer bag denne positive udvikling.

Andre gamle danske ynglefugle har været under genindvandring gennem en årrække, men etableringen af en god bestand går meget langsomt. Det gælder eksempelvis Sort Stork, Rødhovedet And, Rød Glente, Blå Kærhøg, Kongeørn, Fiskeørn, Vandrefalk og Dværgmåge. Danske og udenlandske erfaringer viser, at hvor reetableringen er hæmmet, kan forskellige forvaltningstiltag muliggøre/fremskynde processen. Det er DOFs ambition, at DATSY skal levere en viden, der kan bruges til at opretholde og fremme væksten af bestandene af flest mulige af Danmarks truede og sjældne ynglefugle. Den viden får landets miljømyndigheder brug for, når de i løbet af det kommende år skal udrede, hvordan en gunstig bevaringsstatus konkret kan sikres for arterne i EUs fuglebeskyttelsesdirektiv (Stefan Pihl pers. medd.). I 2002 ønsker Miljøministeriet endvidere at påbegynde en revision af den gamle Rødliste fra 1997 på basis af de nye internationale kriterier, som er udarbejdet af IUCN (International Union for the Conservation of Nature) (Gårdenfors et al. 2001, IUCN 2001). Også hertil vil DATSYs data udgøre et værdifuldt materiale for myndighederne, ikke mindst fordi kravene til dokumentation nu markant skærpes (Wind in press).

Med de bebudede og gennemførte nedskæringer af den statslige naturovervågning efter regeringsskiftet i november 2001 er der således mere end nogensinde brug for den overvågning af de rødlistede fuglearter, som DOF udfører med det nærværende projekt. De frivillige artscoordinatorer tilvejebringer her vigtige data, som DOF stiller

til rådighed for samfundet gennem såvel de årlige statusrapporter her i tidsskriftet som de årlige detaljerede forvaltningsplaner. Senest udkom ved årsskiftet DOFs forslag til forvaltningsplan for den danske ynglebestand af Hjejle (Heldbjerg & Grell 2001). Kommende forvaltningsplaner for Rød Glente og Sort Stork er under forberedelse.

Behov for en bedre legal beskyttelse af de sjældne ynglefugle

Overvågningen har afsløret, at en række af vore truede fugle udsættes for overgreb. Som det er omtalt nærmere i artsgennemgangen er der i 2001 uventet registreret direkte efterstræbelse eller grov forstyrrelse af arter som Mallebuk, Havørn, Rød Glente, Stor Hornugle, Ride og Biæder. Og det er givetvis kun toppen af isbjerget – episoder, som tilfældigt er kommet til artscoordinatorernes kendskab.

Episoderne viser, at der er behov for en opstramning af den lovgivning, der skal beskytte vores mest truede og sjældne arter. Det bør fx ikke være tilladt for en grundejer direkte at ødelægge ynglemulighederne for rødlistearter, der forekommer på ejendommen. Der bør tværtimod være en pligt for grundejeren til at være ekstra påpasselig over for truede danske fuglearters redetræer, redeshuller og lignende. På længere sigt bør vi her i landet – lige som i flere af vore nabolande – i vores lovgivning have regler om forstfrie beskyttelseszoner omkring redetræer/rede for de mest følsomme store fugle som fx Sort Stork, Rød Glente, Havørn, Kongeørn, Fiskeørn, Vandrefalk og Trane. Et andet vigtigt tiltag bør være en pligt for alle store skovejere – også de private – til efter britisk forbillede at udarbejde såkaldte *Design Plans* – driftsplaner, der i detaljer gennemgår kommende hugst og anden forvaltning, med en høringsfase over for miljømyndigheder og relevante grønne organisationer. Mindst lige så vigtigt er det, at staten afsætter ressourcer til at opprioritere dialogen med de private jordejere og forstfolk om, hvordan hensyntagen til de truede arter kan indpasses i den daglige drift. DOF vil med det erhvervede erfaringsgrundlag i bl.a. DATSY-projektet kunne bistå hermed. Sådanne tiltag bør kombineres med, at der på passende steder etableres muligheder for offentligheden til at opleve de sjældne ynglefugle på betryggende afstand. Også i forhold hertil kan vi i Danmark lære meget af udlandet.

En anden trussel mod de sjældne danske ynglefugle er ægsamling, der desværre ikke er et overstået kapitel i historien. En række episoder i nyere

tid har tværtimod vist, at der stadig er et fungerende netværk af ægsamlere i Danmark (Hjarsen & Pedersen 2000). I juni 2001 stadfæstedes loven om registrering af danske ægsamlinger (Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr 634 af 25. juni 2001). Ved udløbet af fristen d. 1. februar 2002 havde Skov- og Naturstyrelsen registreret 33 ægsamlinger omfattende mindst 55 000 æg (Linda Therkildsen pers. medd.).

I DOF har vi de senere år lagt vægt på åbenhed omkring vore sjældne ynglefugle for på den måde at opbygge en bedre viden om disse, så vi bedre kan beskytte dem, men også for at opnå folkelig opbakning til de beskyttelsesforanstaltninger, som mange af arterne kræver. Desværre kan offentliggørelse af sjældne fugles yngleføremønstre i visse tilfælde udgøre en risiko. Der er grund til at være på vagt over for personer med en mistænkelig adfærd i naturen, specielt i nærheden af sjældne fugles ynglepladser. Ægsamler-netværket er internationalt og velorganiseret og kommunikerer gennem kodede meddelelser. Informationsteknologien har givet ægsamlerne nye muligheder, men er samtidig et redskab, der kan benyttes til at komme uvæsenet til livs. Da der i Sverige i marts 2002 blev set personer med mistænkelig adfærd, lagde man simpelt hen bilernes registreringsnumre ud på nettet, og opfordrede alle til at rapportere om bilernes bevægelser i landskabet. Den kommende tid vil vise, om sådanne metoder også kan blive nødvendige her i landet. Foreløbig må vi fra DATSYs side advare mod at udsende elektroniske meddelelser om redefund af sjældne ynglefugle, eksempelvis på mobilmeldetjenester som BirdCall og de mange fuglehjemmesider, der efterhånden findes. Det er særlig vigtigt at undgå ledsagende kommentarer som fx "rede" eller "redebyggende", og det bør i hvert enkelt tilfælde nøje overvejes, om lokaliteten nødvendigvis behøver at blive oplyst. Omvendt vil vi i DATSY naturligvis meget gerne modtage oplysninger om yngleføremønstre af de fugle, arbejdsgruppen overvåger, men følsomme oplysninger vil blive behandlet med fortrolighed, og visse detaljer vil blive udeladt, når projektets resultater omtales. Detailkendskabet til ynglepladserne er i det daglige kun tilgængelige for projektets centrale koordinator og opbevares i et aflåst 150 kg tungt stålpengekab.

Medio 2002 ventes DOFs nye internetbaserede fugleindtastningsdatabase – Dofbasen – at blive frigjort til brug. Det vil være et stort fremskridt for indsamlingen af feltornitologiske data og den efterfølgende faglige bearbejdning og præsentation heraf. Af hensyn til de sjældne og truede

ynglefugle vil der ved den automatiske visning af data være indlagt filtre, der sikrer at følsomme oplysninger om de mest sjældne fugle sorteres fra. På denne måde vil vi udelukke, at systemets data kan misbruges.

Artsgennemgang

I den følgende artsgennemgang opsummeres resultaterne af overvågningen i 2001. Alle de overvågede arter er gennemgået undtagen Stor Skallesluger, Turteldue og Lille Flagspætte, hvor materialet er for sparsomt. I 2001 blev Stenvenderbestanden på Læsø ikke optalt, hvorfor statusopgørelsen for denne art heller ikke er dækkende.

Som sædvanlig er der betydelig forskel på, hvor godt datamaterialet er for de enkelte arter. Fugle med en vis bestandsstørrelse, der yngler spredt og i vanskeligt overskuelige biotoper, eller som er udpræget natakive eller i øvrigt fører en skjult levevis, dækkes normalt ikke i fuldt omfang af projektet. Det vurderes, at de angivne estimater af disse grunde er mindre end bestandens reelle størrelse for følgende arter: Vagtel, Engsnarre, Svaleklire, Stor Hornugle, Vendehals, Rødtoppet Fuglekonge, Fyrremejse, Pirol og eventuelt Gulirisk. For de resterende arter (bortset fra Stor Skallesluger, Turteldue og Lille Flagspætte) vurderes de opnåede resultater nogenlunde at afspejle den faktiske ynglebestand.

Artsbeskrivelserne bygger i vid udstrækning på de status-rapporter, som er modtaget fra artskoordinatorene (jf. Tabel 1). I den vurderede dækning af arterne ("plus-koden", se Tabel 1) betyder +++, at arten vurderes godt dækket (dvs. at alle eller de fleste ynglepar er registreret), ++ angiver en middelgod dækning (dvs. med visse mangler), og + en dårlig dækning (dvs. at kun tilfældige yngleføremønstre er kendt).

Den måde, ynglebestanden er opgjort på, fremgår af den enkelte artsbeskrivelse (redefund, ungekuld, syngende hanner eller andre former for territorial adfærd). Der er tale om minimumstal, og generelt er der lagt en forholdsvis konservativ holdning til grund for den samlede vurdering. De opnåede resultater bør altid vurderes i relation til dækningsgraden.

Nordisk Lappedykker *Podiceps auritus*

For andet år i træk indfandt et par Nordisk Lappedykker sig i en lille, ret nyetableret sø i Nordsjælland. Den første fugl sås 10/4, mens magen først registreredes fra 20/4. Parret udviste yngleadfærd og sås bygge rede, men blev straks herefter mobbet

Tabel 1. Sammenfatning af resultaterne af overvågningen af de truede og sjældne ynglefugle i 2001.

	Ynglepar	Lokaliteter	Dækning	Artskoordinator
Nordisk Lappedykker <i>Podiceps auritus</i>	0-1	1	+++	Henrik Haaning Nielsen
Mallemuk <i>Fulmarus glacialis</i>	2	1	+++	Henrik Haaning Nielsen
Sort Stork <i>Ciconia nigra</i>	0-1	2	++	Jørgen Jensen
Hvid Stork <i>Ciconia ciconia</i>	0	(3)	+++	Hans Skov
Skestork <i>Platalea leucorodia</i>	6	1	+++	Jan Skriver
Bramgås <i>Branta bernicla</i>	107	1	+++	Chr. Ebbe Mortensen
Pibeand <i>Anas penelope</i>	0	0	++	Palle A.F. Rasmussen
Rødhovedet and <i>Netta rufina</i>	0	0	+++	Hans Erik Jørgensen
Hvinand <i>Bucephala clangula</i>	73-76	10+	+++	Johannes Bang
Stor Skallesluger <i>Mergus merganser</i>	-	-	-	Palle Nygaard
Rød Glente <i>Milvus milvus</i>	17-22	17+	++	Per Bomholt
Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	7	7	+++	Benny Génsbøl
Blå Kærhøg <i>Circus cyaneus</i>	0	0	++	Keld Bakken
Hedehøg <i>Circus pygargus</i>	36	25	+++	Erik Ehmsen
Kongeørn <i>Aquila chrysaetos</i>	1	1	+++	Benny Génsbøl
Fiskeørn <i>Pandion haliaetus</i>	1	1	++	Per Bomholt
Lærkefalk <i>Falco subbuteo</i>	9-11	10	++	Jesper Tofft
Vandrefalk <i>Falco peregrinus</i>	1	1	+++	Niels Peter Andreasen
Urflugl <i>Tetrao tetrix</i>	0	0	+++	Christian Hjorth
Vagtel <i>Coturnix coturnix</i>	415-427	-	++	Knud Fredsøe
Plettet Rørvagtel <i>Porzana porzana</i>	106	ca. 20	+++	Susanne Bruun
Engsnarre <i>Crex crex</i>	148-158	-	++	Søren Skov
Trane <i>Grus grus</i>	25	19	+++	Terje Seidenfaden
Hvidbr. Præstekrave <i>Charadrius alexandrinus</i>	87	6	+++	Ole Thorup
Hjejle <i>Pluvialis apricaria</i>	4-5	3	+++	Ole Olesen
Svaleklire <i>Tringa ochropus</i>	6-11	6+	+	My Størup
Tinksmed <i>Tringa glareola</i>	93	7+	+++	Egon Østergaard
Stenvender <i>Arenaria interpres</i> *	(3+)	2	+++	Palle A.F. Rasmussen
Sorthovedet Måge <i>Larus melanocephalus</i>	6	6	+++	Lars Hansen
Dværgmåge <i>Larus minutus</i>	0-3	1	+++	Poul Hald Mortensen
Sandterne <i>Gelochelidon nilotica</i>	1-2	1-2	++	Ole Thorup
Dværgterne <i>Sterna albifrons</i>	464	32	+++	René Christensen
Sortterne <i>Chlidonias niger</i>	58-60	4	+++	Knud Flensted
Turteldue <i>Streptopelia turtur</i>	-	-	-	Michael Grell
Slørugle <i>Tyto alba</i>	104	104	+++	Klaus Dichmann
Stor Hornugle <i>Bubo bubo</i>	22	22	++	Hans Pinstrup
Mosehornugle <i>Asio flammeus</i>	4-6	2-4	++	Niels Knudsen
Perleugle <i>Aegolius funereus</i>	0-1	1	++	Hanne Tøttrup
Biæder <i>Merops apiaster</i>	4	2	+++	Magnus Bang Hansen
Vendehals <i>Jynx torquilla</i>	13	11	+	Leif Novrup
Lille Flagspætte <i>Dendrocopos minor</i>	-	-	-	Niels Peter Andreasen
Toplærke <i>Galerida cristata</i>	6	2	+++	Dennis Nielsen
Markpiber <i>Anthus campestris</i>	10-12	2	++	Knud Pedersen
Vandstær <i>Cinclus cinclus</i>	4-6	5	+++	Peter Lange
Blåhals <i>Luscinia svecica</i>	22	9	++	Hans Harrestrup Andersen
Sortstrubet Bynkeflugl <i>Saxicola torquata</i>	22	18	++	Jesper Tofft
Savisanger <i>Locustella luscinioides</i>	5-10	5	++	Martin Iversen
Drosselrørsanger <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	5-14	6	++	Søren Haugaard
Høgesanger <i>Sylvia nisoria</i>	0	0	+++?	Per Schiermacker-Hansen
Rødtoppet Fuglekonge <i>Regulus ignicapillus</i>	14-16	9-11	+	Søren Nygaard
Fyrremejse <i>Parus montanus</i>	-	-	+	Niels Vedel
Pirol <i>Oriolus oriolus</i>	6-8	5-6	+	Klaus Dichmann
Stor Tornskade <i>Lanius excubitor</i>	20-25	6	+++	Niels Peter Brøgger
Nøddekrige <i>Nucifraga caryocatactes</i>	1-2	1	+	Ole Jensen
Gulirisk <i>Serinus serinus</i>	4-11	4	++	Lars Munk

* Læsø-bestanden af Stenvender blev ikke optalt i 2001

ud i søens ene ende af et par Gråstrubet Lappedykker og fik en meget sky og frygtsom adfærd (Steen Søgaard pers. medd.). Efter 24/4 sås fuglene ikke længere på lokaliteten. Det ser således ud til, at det mislykkede resultat skyldes interspecifik konkurrence, og at lokaliteten ikke kan rumme begge arterne. Mindst to par Lille Lappedykker yngler også i søen.

Mallemuk *Fulmarus glacialis*

Mallemukkerne havde tydeligvis tænkt sig at følge succesen op fra 2000, hvor to par ynglede. Allerede 15/3 var de første to fugle på plads, og 21/3 sås tre par, hvoraf de to kurtiserede på redehylderne, og det tredje lå og "nussede" og hyggede sig på havoverfladen neden for fjeldet. Fra begyndelsen af april lå de to par på redehylderne fra 2000, og jævnlige besøg i april og maj afslørede ikke yderligere par, men som vanligt en del "ekstra" fugle; i april sås op til 8 på én gang, og i maj 12.

Desværre skete det tragiske, at to personer i juni fandt det morsomt at nedskyde Rider med en riffel. Senere blev der under fjeldet fundet Rider med hovedet smadret af sten! Hertil kom forstyrrelse forårsaget af paraglidere, der ulovligt benyttede sig af Bulbjergs stejle skrænter. Alt i alt nogle meget alvorlige forstyrrelser, der fik fatale følger for de ynglende Mallemukker – ingen unger kom på vingerne. Gennem hele juni var et stort antal fugle til stede, og på det sidste besøg 23/6 sås hele 16 Mallemukker flyvende langs eller siddende på fjeldet.

Forstyrrelserne fik Hanherred Statsskovdistrikt til at etablere en vold med tydelig skiltning om begrænset adgang til selve klinten, dels for at beskytte ynglefuglene, men også for at begrænse det store og omfattende slid på klinten. Forhåbentlig vil dette bære frugt i 2002.

Sort Stork *Ciconia nigra*

Der foreligger kun få observationer af potentielle ynglefugle i 2001. De største forhåbninger knytter sig til det sydøstlige Jylland, hvorfra der i sommerens løb blev gjort en række iagttagelser inden for et begrænset område (primært af områdets lokalbefolkning). I dette område kan et par have gjort yngleforsøg, men nogen rede er ikke lokaliseret. I 2000 indikerede forskellige observationer, at der kan have ynglet to par Sorte Storke i Danmark, hhv. i Østjylland og i Sønderjylland. Men heller ikke i disse tilfælde blev rederne lokaliseret.

29/7 sås to juvenile Sorte Storke såvel i Vejlerne som ved Skjern Enge, og 4/8 trak to juvenile fugle

over Randers Fjord. Lignende iagttagelser har fået givet anledning til spekulationer om oversete eller hemmeligholdte danske ynglepar, men en ringmærket juvenil Sort Stork set på Als rokker nu kraftigt ved disse formodninger. Fuglen opholdt sig på stedet 7.-15. august, og 11/8 blev ringen aflæst af Klaus Dichmann. Fuglen var ringmærket 54 dage tidligere i en rede i Tjekkiet 700 km fra Als! Hermed er det for første gang dokumenteret, at nyudføjne ungfugle fra sydligere bestande kan foretage et nordvestgående mellemtræk til Danmark.

DATSY har valgt den Sorte Stork som den art, der skal skrives en forvaltningsplan for i løbet af 2003. I den forbindelse intensiveres eftersøgningen af ynglepar i 2002-03. DATSY vil være taknemmelig for at modtage alle danske iagttagelser af Sort Stork til projektet.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

Bestanden af Hvid Stork i Danmark var i 2001 ét par uden unger samt fire enlige stationære storke på reder. Følgende storkereder var beboet: Vesløs (enlig, 6/4–19/7), Vegger (enlig, 9/4–12/9), Jedsted (par, 30/4–3/7), Ribe (enlig, 25/5–23/8) samt Rudbøl (enlig, 10/4–7/6). Den tidlige afrejse for storken i Rudbøl og parret i Jedsted giver anledning til bekymring, da sådanne tidlige afrejser ofte betyder, at storkene ikke bosætter sig samme sted året efter.

Det er første gang i 500 år, at der ikke udruges storkeunger i en dansk storkerede. Parret i Jedsted var ungt (ikke ringmærket), og formentlig var fuglene for unge til at yngle. Alle de enlige storke var hanner. To af disse var ringmærket: storken fra Vesløs blev udruget i Vesløs i 1992 og har ynglet her siden 1996, og storken i Ribe blev udruget i Rudbøl i 1996 og har haft rede i Ribe siden 1999.

Det tidlige indtræk af storken i april og maj var mindre end i 2000. Til gengæld forøgedes antallet af strejfgæster i sommermånederne juni-august, men da var det for sent at danne par. Baseret på de observationer, der er rapporteret til DOFs storkehjemmeside (suppleret med lokale fuglehjemmesider), kan det samlede antal opgøres til ca 275 forskellige individer. Totaltallet blev således lidt højere end de 230 i 2000, men forbedrede altså ikke ynglesituationen i landet. De ringe fødebetænelser er fortsat et betydeligt problem for storken. DOFs bestræbelser på at forbedre fødesituationen ved Ribe er desværre havnet i et lokalpolitisk dødvande, da landbruget og dets politiske støtter modsætter sig det naturprojekt, der for alvor kunne vende udviklingen. Også i Slesvig-Holsten

På Saltholm yngler nu over 100 par Bramgæs. Foto: Tage Stampe.

blev 2001 en skidt storkesæson, mens situationen synes at normalisere sig længere østpå i Europa. I Østtyskland var storkens ynglesæson således markant bedre end i det nordvestlige Tyskland.

Skestork *Platalea leucorodia*

Som i 2000 ynglede i 2001 6 par Skestorke på ynglelokaliteten ved Limfjorden, men yngleresultatet var bedre. Allerede 12/3 blev der set Skestork på Bygholm Vejle, og 14/3 sås en på ynglelokaliteten. Disse datoer markerer den hidtil tidligste ankomst i Danmark til henholdsvis rastelokalitet og ynglested. En optælling på ynglestedet 22/5 gav 4 reder med sammenlagt 14 klækkede unger, 1 rede med 4 æg og 1 rede uden æg. I alt kom 10-12 unger ud at flyve fra kolonien. Sidste Skestork på ynglelokaliteten – en juvenil fugl – blev set 21/7, og fra 27/7 opholdt en flok på op til 27 Skestorke sig i Bygholm Vejle, repræsenterende hele kolonien plus et par løse fugle.

På Tipperne spøjte 5 Skestorke frem til 2/6; de sås ofte gå ned et bestemt sted i rørskoven på Værnsande, men har næppe ynglet her. Ej heller blev Nyord og omegn begunstiget af ynglende Skestorke i 2001, hvad der ellers var håb om, da op til 5 Skestorke i en periode i sommeren 2000 opholdt sig i området. Der blev dog set Skestork i

Nyord-området også i 2001, men kun en enlig fugl. Som en spøjs observation kan nævnes, at en 1K Skestork 21/7 opholdt sig mellem nogle måger ved Hanstholm Flydedok; næste morgen var den unge Skestork væk.

Bramgås *Branta leucopsis*

Der er ikke registreret sikre ynglepar uden for Saltholm i 2001. Bestanden på Saltholm blev optalt i uge 20 i forbindelse med Københavns Amts overvågning. Der blev her registreret i alt 94 reder og 13 kuld, hvorfor øens samlede bestand vurderes til mindst 107 sikre ynglepar. Herudover opholdte der sig 150 ikke-ynglende, fældende Bramgæs på Saltholm i perioden. D. 14. juni, hvor der stadig var mange ikke-klækkede reder, blev der optalt mindst 66 ungekuld.

En sen fugl, som opholdt sig på Nyord 23/5–8/7, gav anledning til mistanke om yngleforsøg, og der er rapporter om territoriehævdende adfærd. Der blev dog aldrig set mere end denne ene fugl, hvis ene ben tilsyneladende var skadet. Nyord og omliggende øer må anses som et meget sandsynligt sted, Bramgåsen kan sprede sig til, når Saltholm-bestanden er mættet. Herudover oversomrede et par Bramgæs sammen med Grågæs i Maribo Nørresø.

Pibeand *Anas penelope*

Ingen oplysninger om sikre ynglefund er modtaget. Artskoordinatoren arbejdede selv som observatør i Vejlerne gennem hele ynglesæsonen, men der blev ikke registreret tegn på yngel. Overkommende hanner og i visse tilfælde også par er i sommerens løb observeret på lokaliteter rundt om i landet, men sådanne observationer – bør med mindre der foreligger særlige indikationer på ynglen – rubriceres som sommergæster (par eventuelt som mulige ynglefund).

Rødhovedet And *Netta rufina*

Der blev i 2001 tilsyneladende ikke iagttaget Rødhovedet And på sidste års ynglelokalitet Tryggelev Nor på Langeland. I et andet potentielt yngleområde – Maribosøerne på Lolland – blev der registreret op til 3 % og 2 && medio april, og ved en senere lejlighed blev der iagttaget parringsspil, men efter 26/5 sås arten ikke mere på lokaliteten. Der er således ikke noget, som tyder på, at Rødhovedet And har gjort yngleforsøg i Danmark i 2001.

Hvinand *Bucephala clangula*

I 2001 er der på grundlag af det indsendte materiale registreret 73-76 ynglepar, heraf 64-67 ved søer under Frederiksborg Skovdistrikt. Af de sidstnævnte yngler kun 1-2 par i naturlige redehuller, resten i opsatte redekasser. Tre kuld hvinandæg vides at være taget af mår, to tæt ved hinanden og det tredje 5 km derfra. Der blev herudover registreret ynglepar ved 8 andre søer i Nordøstsjælland samt ved en enkelt sø på Midsjælland. Et enkelt af disse par ynglede i et naturligt redehul, mens de øvrige ynglede i opsatte redekasser.

Bestanden fortsætter sin langsomme vækst, som tilsyneladende udelukkende er bestemt af antallet af opsatte redekasser. Ynglelokaliteterne er store og små skovkransede søer. Der foreligger ingen oplysninger om ynglende Hvinænder uden for Sjælland, men det kan ikke udelukkes, at arten yngler fx i Jylland, hvor der er opsat redekasser til den.

Rød Glente *Milvus milvus*

Den intensive monitoring af Rød Glente i ynglesæsonen 2001 resulterede i en næsten fuldstændig dækning af yngleområderne. Landsbestanden kan på dette grundlag opgøres til 17-22 sikre og mulige ynglepar (Tabel 2). 10 par fik i alt 20 unger på vingerne, mens mindst 7 andre par, der ellers havde påbegyndt rugningen, fejlede. De fem mulige par var stationære i yngletiden, men det lykkedes

Tabel 2. Regional fordeling af de danske ynglepar af Rød Glente i 2001.

	Reder	Max. par	Udføjne unger
Nordjylland	1	2	2
Århus	2	3	0
Vejle	6	7	4
Sønderjylland	4	4	6
Fyn	1	1	2
Sjælland	1	1	1
Bornholm	2	4	5
I alt	17	22	20

ikke at lokalisere en rede. Mest opløftende var et ynglepar med to udføjne unger på Fyn. Det er kun anden gang efter 1970, at der registreres udføjne unger fra en fynsk rede. Det var til gengæld meget nedslående, at der i løbet af sommeren blev fundet tre døde adulte glenter ved to reder i Vejle Amt og en rede i Sønderjyllands Amt. Mindst et ungekuld omkom som følge heraf. To af de døde glenter var i 1998 ringmærket som redeunger i Sønderjylland. Desværre er dødsårsagen ikke klarlagt, fordi Statens Veterinære Serumlaboratorium i Århus har indstillet analyserne af dødfundne rovfugle; det er et markant tilbageskridt for miljøovervågningen, og disse fugles dødsårsag kunne være nøglen til glentens gådefulde mangel på succes i den danske natur. Ved andre reder tyder omstændighederne på, at de mislykkede yngleforsøg skyldes menneskelig aktivitet nær rederne i begyndelsen af ynglesæsonen, hvor glenterne er særlig følsomme. Den detaljerede monitoring fortsætter i 2002, og sidst på året udgives en forvaltningsplan baseret på resultaterne.

Havørn *Haliaeetus albicilla*

2001 blev et flot år for de danske Havørne, idet antallet af ynglepar voksede til 7, der i alt fik 11 unger på vingerne (Tabel 3). Samtlige unger, der (fra jorden) kunne konstateres i rederne, opnåede flyvefærdighed. Gennemsnittet på 1,6 unger pr par er bemærkelsesværdigt, da produktionen i Østersøområdet er i disse år er 0,9 unger pr par. Den overraskende store ynglesucces hos den nye danske bestand af Havørne har formentlig sin årsag i, at fuglene gennem begrænsninger af færdslen i redeområderne er sikret en høj grad af ro i yngletiden. Det var ellers tæt på at glippe for yngleparret ved Roden Skov på Lolland, idet den lokale skytte beordrede redetræet fældet i februar, lige inden æglægningen! Skytten har siden er-

Tabel 3. Bestandsudvikling og antal udføjne unger i den danske Havørnebestand.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Antal ynglepar	1	2-3	3	4	6	6	7
Samlet antal unger	0	2	2	6	7	5	11
Antal unger pr par	0	1,0	0,7	1,5	1,2	0,8	1,6
Antal unger pr succesfuldt par	0	1,0	1,0	1,5	1,4	1,6	1,6

kendt, at man fra jagtvæsenets side helst er fri for ørnene, fordi man frygter, at de skræmmer udsatte Fasaner (Christensen 2001). Men ørneparret lod sig ikke kyse og byggede hurtigt en ny rede, hvorfra en enkelt unge blev flyvefærdig. Godsejeren og skytten har angiveligt efterfølgende accepteret ørneparrets tilstedeværelse. Det er derfor noget mystisk, at den gamle havørnehun ved årsskiftet blev fundet død under reden. Dødsårsagen (og tidspunktet) er ukendt (Lars Malmberg pers. medd.).

En anden årsag til den gode ynglesucces her i landet er formodentlig, at bestanden er lille og under opbygning. I områder i Tyskland med stor bestandstæthed er ynglesuccesen markant lavere.

I 2000 talte den danske havørnebestand kun 5 redebyggende par, idet Gavnø-parret forsvandt, efter al sandsynlighed på grund af forstyrrelser. Derudover kiksede et eller andet for parret ved Even Sø, og Arreskov-parret ynglede slet ikke, så 2000 blev et skidt år. Bestanden har siden genindvandringen i 1995 produceret i alt 33 udføjne unger. Vi har ingen viden om de danske ungfugles skæbne og spredning efter ynglesæsonen, da ørneungerne ikke ringmærkes. Videnskabeligt og forvaltningsmæssigt ville det ellers være spændende at vide noget mere om disse forhold i en nyinvandret bestand som den danske. Vil den fortsatte ekspansion primært udgøres af vore egne ungfugle, eller er det stadig overskudsflugte fra den betydelige tyske ynglebestand, der indvandrer til Danmark? Nu, hvor bestanden udvikler sig så fint, er tiden måske inde til at genoverveje beslutningen om at undlade mærkning.

Blå Kærhøg *Circus cyaneus*

I lighed med de foregående to år var der ingen ynglepar i Danmark i 2001. Der blev set fugle på tidligere yngleområder helt frem til ultimo maj, og fra juni foreligger der et par meldinger om hanner, men en nærmere kontrol viste, at disse var Rørhøge, som var blevet fejlbestemt. Fænomenet er ikke ukendt og viser, at det altid er vigtigt at efterkontrollere oplysninger fra mindre fuglekendige observatører. Fra begyndelsen af juli er der en enkelt iagttagelse af en hun jagende i en kornmark.

På samme lokalitet blev der 20/7 set en adult han, men ingen af de lokale ornitologer har set tegn på, at der har været et ynglepar, trods mange besøg i området. Det må konkluderes, at det udelukkende har været oversomrende fugle, der har opholdt sig i landet denne ynglesæson.

Hedehøg *Circus pygargus*

Den danske bestand af Hedehøg er i 2001 opgjort til ca 36 ynglepar. I regi af DOFs og Foreningen til Dyrenes Beskyttelses *Projekt Red Hedehøgen* registreredes 29 yngleteritorier i marskområderne i Sydvestjylland (Fig. 1). Herudover er der indkommet oplysninger om yderligere fire sønderjyske par (primært i hedemoser i indlandet). Andre steder i landet registreredes i alt tre ynglepar (2 i Nordjylland, 1 i Århus Amt), men ingen af disse producerede flyvefærdige unger. Den sydvestjyske bestand producerede i gennemsnit 0,6 unger pr ynglepar (1,8 unger pr succesfuldt par), hvilket er det hidtil laveste niveau. 19 af de sydvestjyske reder blev kortlagt så præcist, at redehabitaten kunne fastslås; 7 par ynglede i rørskov, 9 par i vinterhvede, 1 par i vinterraps, 1 par i en brakmark, og 1 par i en græsmark. Fordelingen på afgrødetyper er nogenlunde som i de foregående år. De 10 reder i dyrkede marker blev overvåget særlig intensivt med henblik på, at landmanden kunne advares, hvis tidlig høst truede redeungerne.

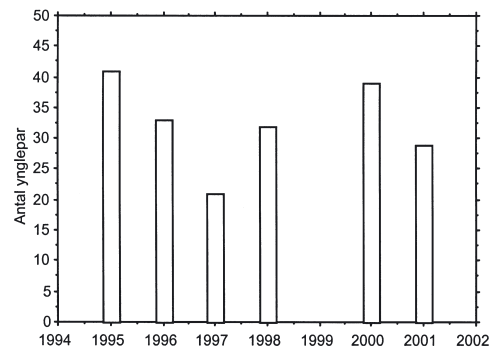

Fig. 1. Registrerede Hedehøgepar i Sydvestjylland i perioden 1995–2001 (Hansen 2001).

Alle ungekuldene blev imidlertid flyvefærdige inden høst. Derimod gik kuldet i græsmarken tabt som følge af tidlig høslæt i juni. Lokalisering og overvågning af hedehegepar, der yngler i græs- eller brakmarker, bør øjensynlig opprioriteres i projektet.

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

I 2001 ynglede det foreløbig eneste par danske Kongeørne lige som i de to foregående år med held og fik én unge. Kongeørnen yngler i den lukkede Tofte Skov, og ungen sås første gang fra tårnet ved Tofte Sø 25/8. Kongeørneparret trives tydeligvis godt på lokaliteten, og fire unger er hidtil blevet flyvefærdige. En 3K Kongeørn, givetvis en af de to unger fra 1999, opholder sig især i Høstemark Skov og optrådte i sommerens løb også omkring Tofte Sø. Hvor de øvrige unger fra 1999 og 2000 er forsvundet hen, vides ikke. De gamle fugle og årets unge sås jævnligt på lokaliteten året ud. Ved et par lejligheder er de gamle Kongeørne set tage Skarver i kolonien ved Tofte Sø – endog i luften! Derudover er vores viden om Kongeørnenes føde yderst sparsom. For bedre at kunne vurdere mulighederne for etablering af nye kongeørnepar andre steder i Danmark ville det være værdifuldt at få et bedre kendskab hertil.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Der foreligger som tidligere en række iagttagelser fra 2001 af Fiskeørne ved potentielle ynglelokaliteter, primært i Midtjylland og på Sjælland. Men som i de foregående år er der kun registreret en enkelt aktiv rede, og der er tale om samme ynglelokalitet i alle årene. Her klækkede to unger medio juni, men tilsyneladende opnåede kun den ene flyvefærdighed. Efter udgivelsen af det nye svenske ringmærkningsatlas (Fransson & Pettersson 2001) er der nu skabt ny klarhed over oprindelsen af de mange Fiskeørne, der observeres i Danmark i sommerhalvåret. Det viser sig, at de svenske årsunger i stort omfang trækker sydpå allerede fra begyndelsen af august (Sondell 2001). Det betydelige genfundsmateriale viser endvidere, at mange ikke-ynglende 2-årige Fiskeørne i perioden maj-juli returnerer til Europa og herunder Danmark, men at fuglene strejfer om og ikke når deres fremtidige yngleområder (Fransson & Pettersson 2001). Det har desuden været en almindelig antagelse, at de 1-årige Fiskeørne blev i Afrika i deres første sommer. Ringmærkningsatlasen viser imidlertid 4 genfund af 1-årige Fiskeørne i Sydsverige i maj-juli (14%), og der er 6 sommergenfund fra Sydeuropa af 1-årige fugle.

Det står på denne baggrund klart, at monitoring

Fiskeørn. Foto: Lars Borup.

af ynglende Fiskeørne i Danmark må baseres på registrering af aktive reder. Bestanden bør efter de internationale forskrifter defineres ved antallet af *aktive reder* (reder hvor mindst ét æg er lagt) og antallet af *suksessfulde reder* (reder hvor mindst én unge opnår en alder af 4-5 uger) (Odsjö & Sondell 2001). Efter dette kriterium kan den danske ynglebestand i 2001 opgøres til en enkelt succesfuld rede. Herudover foreligger en række observationer af Fiskeørne i yngletiden, hvor det ikke har været muligt at afgøre, om der var tale om ikke-ynglende strejffugle eller om danske ynglefugle.

Lærkefalk *Falco subbuteo*

Der registreredes i 2001 7 sikre ynglepar af Lærkefalk i Danmark, hvilket er det bedste resultat i mange år. Landsbestanden vurderes imidlertid til 9-11 ynglepar. Der er indberettet 4 sønderjyske par med unger samt et sikkert ynglepar med ukendt yngleresultat. Men observationsmaterialet tyder snarere på en sønderjysk ynglebestand på 7-8 par. Der foreligger ingen oplysninger om andre jyske ynglepar. Fra Øerne er der modtaget oplysninger om et ynglepar på Lolland samt et sikkert ynglepar med to udflyjende unger og yderligere 1-2 mulige ynglepar på Bornholm.

Yngleregistreringen på Lolland er usædvanlig. Her blev 1-2 adulte Lærkefalk jævnligt set jagende på lokaliteten i perioden 5/6 til 5/8, men en rede eller et sikkert lokalt ungekuld blev aldrig lokaliseret. 2/9 observeredes imidlertid en juvenil fugl, der herefter var stationær på lokaliteten. Det er således muligt, at dette par har ynglet med held, men det kan heller ikke udelukkes, at den juvenile fugl var en trækgæst (20% af de svenske juvenile Lærkefalk passerer Falsterbo inden 1/9, Kjellén 1992). Også andre steder på Øerne, hvor arten med sikkerhed ikke har ynglet, dukkede der stationære juvenile Lærkefalk op i de første septembredage (bl.a. Vestamager/Kongelunden). Erfaringerne fra årets overvågning af rederne i Sønderjylland viser, at familierne kan befinde sig i redeområderne op til 40 dage efter udflyvningen, dvs. til anden halvdel af september. Ved en af de sønderjyske reder konstateredes der stadig ungefodring så sent som 25/9. Rederne har en indbyrdes afstand til nærmeste nabopar på ca 10 km.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Efter stadig hyppigere observationer af Vandrefalk i yngleperioden ved Møns Klint gennem 1990'erne, uden sikre tegn på etablering af yngleterritorium, indfandt et par sig på lokaliteten i foråret 2001. I april blev der med sikkerhed

observeret et par. Der var tegn på territoriehævdelse omkring klinten og observation af en fugl på egnet redehylde. Da parret slog sig ned tæt ved et meget befærdet sted, og derfor ikke kunne undgå at blive bemærket, besluttede myndighederne og DOF at offentliggøre nyheden. Redehylden er utilgængelig og overvåges af frivillige fra DOFs lokalafdeling. Tilsyneladende blev parrets han skiftet ud sidst i april, idet det indtil da havde været en adult han, der holdt til sammen med hunnen, mens det nu pludselig var en ung han. Gennem hele maj skiftedes parret til at ligge på redehylden, fouragere og hente bytte. Aktiviteten var størst tidlig morgen og aften. Begge fugle var mærkede med farveringe, der gjorde det muligt at identificere hannen som en 2K fugl udruget på Kullen i Skåne. Hunnens ringe var sværere at aflæse, og forskellige observatører har rapporteret tre forskellige kombinationer. En af disse svarer til koden for en 3K fugl udruget i Baden-Württemberg. Parrets tilknytning til redehylden svækkedes gradvis i løbet af juni og var tydeligt i opløsning i juli, hvor begge fugle var væk i lange perioder. Efter aftale med de relevante myndigheder blev det besluttet at undersøge redehylden 22/7, hvor æggene for længst burde være klækket. I reden lå tre ubefrugtede æg, som nu gemmes til senere undersøgelse. Fordi hannen var så ung, var det ventet, at yngleforsøget ville mislykkes. Ikke desto mindre er æg-kuldet det synlige bevis på, at Vandrefalken nu er geninvandret til Danmark efter 29 års fravær. Forventningerne til den kommende ynglesæson er store.

Urfugl *Tetrao tetrix*

DATSY har modtaget nogle anden- og tredjehånds meddelelser om, at der såvel i 2000 som i 2001 skulle være set Urfugle på det militære skydeter-ræn ved Karup. Også nær Vind skulle der angiveligt foreligge en observation fra 2001. Oplysninger om to kuld kyllinger på Karup Hede i 2000 har ikke kunnet bekræftes trods en meget ihærdig eftersøgning af de DOF-medlemmer, der har speciell tilladelse til at færdes på den afspærrede hede. Så længe sådanne oplysninger ikke er fuldt dokumenteret – herunder at der *ikke* er tale om udsatte eller undslupne fangenskabsfugle – tager DATSY udsagn om ynglende Urfugle med et meget stort forbehold. Der opholder sig en del Urfugle i fangenskab i Danmark, så ulovligt udsatte fugle er en nærliggende forklaring på de seneste års iagttagelser. Motivet for sådanne udsætninger må stå hen i det uvisse. Efter DOFs opfattelse må Urfuglen derfor fortsat betragtes som værende uddød i Danmark. Lad os koncentrere vores ressourcer om at undgå, at andre truede fuglearter følger efter.

Vagtel *Coturnix coturnix*

Der er i 2001 indkommet oplysninger om mindst 415-427 spillende Vagtel fra hele landet, når oplagte gengangere er sorteret fra (totalt 589 observationer). Den første Vagtel blev hørt 6/5 på Østfalster, og den seneste 27/8 ved Vojens i Sønderjylland. Observationerne toppede i juli og august. Fuglene var overordentlig uens fordelt i landet (Fig. 2). I de centrale dele af Sønderjylland er arten som det eneste sted i landet blevet målrettet eftersøgt ved en række systematiske nature. Dette er formentlig hovedårsagen til, at 70% af Vagtelne er observeret her. Andre amter med pæne forekomster er Århus Amt med mindst 30 forskellige individer og Ribe Amt med 25. På Fyn blev der blot registreret en enkelt Vagtel, mens der i DATSYs materiale ingen registreringer forelig-

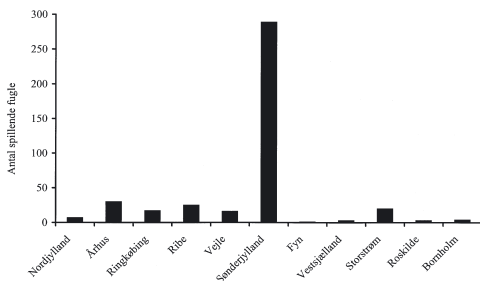

Fig. 2. Amtsvis fordeling af spillende Vagtel i 2001.

ger fra Viborg, Københavns eller Frederiksborg amter.

Materialet må i betydeligt omfang antages at afspejle den feltmæssige indsats. Den reelle danske bestand (spillende fugle) var givetvis langt større end det angivne totaltal.

Der er ikke modtaget oplysninger om ynglebevis i form af æg- eller ungekuld. Sådanne beviser er svære at skaffe som følge af artens skjulte levevis og dens optræden i dyrkede marker. Det må ikke desto mindre antages, at mange af de stationære spillende Vagtel ynglede, og at den danske ynglebestand af Vagtel tæller flere hundrede par.

Plettet Rørvagtel *Porzana porzana*

Der er rapporteret om i alt 106 spillende Plettede Rørvagtel i 2001. Fordelingen af fuglene fremgår af Fig. 3. I Århus, Vejle og Fyn amter blev arten tilsyneladende ikke registreret. Plettet Rørvagtel har fortsat en meget vestlig udbredelse i Danmark, men Vejlernes dominans er mindre udtalt end tidligere. Det skyldes ikke mindst, at de nye naturgenoprettede områder som Skjern Enge og Vest Stadil Fjord er blevet nye kerneområder for arten. Naturgenopretning i denne størrelsesorden har altså en markant effekt.

Det er bemærkelsesværdigt, så stabil forekomsten af Plettet Rørvagtel har været i de seneste tre år. I dansk faunistisk litteratur er arten ellers beskrevet som meget fluktuerende i sin optræden. Den stabile forekomst rejser spørgsmålet, om begrebet "influx" hidtil har været mistolket, når det gælder Plettet Rørvagtel. Der er som de seneste par år to tydelige toppe i forekomsten af Plettet Rørvagtel i 2001, en i perioden medio april – medio maj og en ved månedsskiftet juni-juli. Normalt omtales den anden top i juni-juli som et "influx", forstået således, at det skulle være fugle, som kommer til i forbindelse med varmt vejr og spiller i en periode uden at yngle. Dette kan

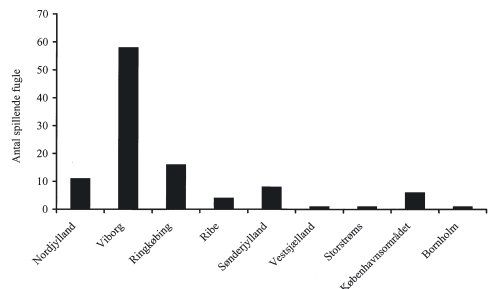

Fig. 3. Amtsvis fordeling af spillende Plettede Rørvagtel i 2001.

meget vel have været tilfældet fx på Værnengene i 2001, hvor 10 fugle omkring 1/7 tilsyneladende ikke var hørt tidligere på sæsonen. Men i et konstant overvåget område som Vejlerne peger de senere års forekomst på, at der snarere er tale om øget stemmeaktivitet i forbindelse med andet kuld, sådan som det også kendes fra andre fuglearter. Det er i hvert fald påfaldende, at dette "influx" sker på samme tidspunkt hvert år uafhængigt af vejret. Hypotesen om, at den anden top afspejler andetkuld, understøttes også af stabiliteten i de senere års forekomst.

Plettet Rørvagtel er let at registrere, men hvad er det, vi registrerer? Måske er der flere ynglende fugle i materialet, end vi hidtil har troet.

Engsnarre *Crex crex*

Der er til DATSY indgået oplysninger om i alt mindst 148-158 crexende fugle i 2001 (Fig. 4). Det er kun det halve af den rekordstore forekomst i 2000 og markerer et brud med de foregående fire års ubrudte stigning. Navnlig i Jylland var majforekomsterne usædvanligt få, mens der var lidt flere på Øerne. Den første spillende Engsnarre blev registreret 13/5 ved Susåen på Sjælland. Langt de fleste Engsnarrer blev først hørt fra medio juni og i juli. Primo august ophørte spilleaktiviteten. I 2001 fandtes et par nye områder med store forekomster, heriblandt et landbrugsområde ved Asumgård få kilometer nord for Holstebro i Ringkøbing Amt, hvor der i perioden 7/6–23/7 blev hørt op til 8 spillende fugle. Men flere traditionelt gode områder husede også mange fugle, således Sørig Enge syd for Råbjerg med op til 8 hørt 21/6–28/7. I artens gamle kerneområde Stavad Enge i Store Vildmose hørtes op til 4 fugle 19/6–5/7. På Sjælland var et godt område en eng ved Susåen nær Vrangstrup Kirke, hvor op til 5 Engsnarrer blev hørt 13/5–6/7. To andre gode områder, Tryggevælde Ådal og Porsmosen ved Røde Bro, husede op til hhv. 3 og 7 crexende fugle. Fyn var den eneste landsdel uden registreringer af Engsnarre i 2001.

2001 blev året hvor Engsnarren glædeligt genindvandrede til Varde Ådal; ved Janderup Kirke hørtes 6/6–25/6 op til 3 crexende fugle. Uheldigvis var den græsmark, som to af fuglene slog sig ned i, ikke omfattet af Ribe Amts *Operation Engsnarre*-projekt, og da græsset medio juni blev slået, forsvandt fuglene.

Jesper Tofft, Åbenrå, eftersøgte i sommeren 2001 systematisk arten under en række natekskursioner i et område på Sundeved, hvor der sidste år var mange Engsnarrer. En bestemt rute blev gen-

Tabel 4. Regional fordeling af de danske ynglepar af Trane i 2001.

	Ynglepar	Succesfulde par	Unger	Mulige par
Nordjylland	8	5	7	2
Viborg	9	7	13	0
Ringkøbing	1	0	0	0
Ribe	1	1?	1?	0
Sønderjylland	0	0	0	1
Lolland	1	0	0	0
Bornholm	5	2	3	0
Sum	25	14-15	24-25	3

nemkørt fem gange i perioden 25/5–8/7 i tidsrummet 22:00–01:00. I det omfang, det kunne lade sig gøre, blev biotopen (afgrøden) registreret. Til trods for, at undersøgelsen i 2001 dækkede et større område end i 2000, blev der i 2001 – helt på linie med landsresultatet – kun registreret under halvt så mange Engsnarrer (14-15) som i 2000 (33). Under halvdelen af de spillende fugle var stationære i 3 uger eller mere og dermed formentlig ynglende. De fleste fugle blev registreret i korn- eller brakmarker og altså ikke i høenge. Potentielle habitater med både græssede og ugræssede enge langs Sønderå, Gejlå og Bjærndrup Mølleå samt i Frøslev Mose blev ligeledes undersøgt ved natbesøg, uden at arten blev registreret i disse områder.

Trane *Grus grus*

I ynglesæsonen 2001 tog den danske tranebestand endnu et gevaldigt hop opad. Samlet vurderes den aktuelle ynglebestand til mindst 25 territoriefaste par. Herudover er registreret 3 par, der regnes som mulige ynglepar, idet deres optræden på de pågældende lokaliteter var relativt kortvarig. Mindst 14-15 af parrene ynglende med succes og producerede sammenlagt 24-25 unger – det hidtil bedste resultat (Tabel 4). Ungeproduktionen blev i

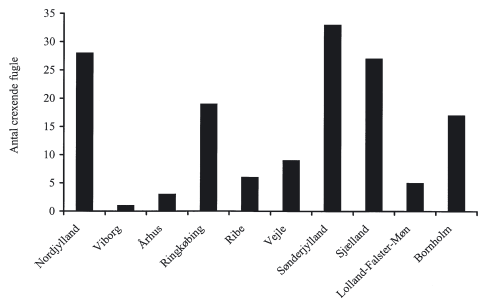

Fig. 4. Regional fordeling af spillende Engsnarre i 2001.

gennemsnit 1,0 unge pr ynglepar eller 1,7 unger pr par med unger. For et af de nordjyske tranepar, der lever i et meget uoverskueligt moseområde, blev der ikke opnået kendskab til eventuelle unger, og det er tilsyneladende usikkert, om det enlige tranepar i Ribe Amt fik en enkelt unge, eller om det atter ynglede uden held. Ud over yngleparrene er der registreret et mindre antal oversømmende fugle.

I de seneste 5-10 år er fremgangen især sket inden for de traditionelle områder Nordjylland og Bornholm. Den nyeste udvikling viser imidlertid, at spredningen til nye landsdele er i gang, fx til Ringkøbing Amt, Sønderjylland og Lolland.

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*
I 2001 optaltes 87 ynglepar af Hvidbrystet Præstekrave, men det vurderes at bestanden har været i størrelsesordenen 90-100 par. Hvidbrystet Præstekrave blev optalt på alle velegnede ynglelokaliteter i Vadehavsområdet i 2001. Det er her, alle årets ynglepar blev fundet, selvom mange af de tidligere yngleområder i andre dele af landet også blev besøgt.

Tre store højvander hhv. 29.-30. maj, medio juni og medio juli gjorde livet svært for yngleparrene på strandene, og deres ynglesucces ser ud til at have været meget dårlig. Derimod fik ynglefuglene inde på de kortgræssede enge, især på Rømø Sønderland, en del unger.

På det nordlige Fanø ynglede 16 par. Dette tal inkluderer ikke eventuelle ynglefugle på Søren Jessens Sand, der ikke blev besøgt før den store oversvømmelse sidst i maj. Fuglenes ynglesucces er ikke oplyst. To sene ynglepar på det sydlige Fanø klækkede unger: 1/7 sås nyklækkede unger på Sønderho Strand, men de gik snart tabt blandt badegæsterne (K. Fischer pers. medd.); og 22/7 var der et ungevarslende par på Keldsand. Der blev fundet 27 par på Rømø vesterhavsstrand, en del færre end de næsten 50 par i 2000. På Rømø kortgræssede enge fandtes der tre par på Rømø Nørreland og 38 par på Rømø Sønderland. Under en optælling på Sønderland 26/6 sås 18 unger og mindst 25-30 ungevarslende par, og nogle fugle lå endnu på æg. Ved Rømhøddæmningen sås 10/5 en yngleurolog hun, men den videre skæbne for dette yngleforsøg kendes ikke.

Hjejle *Pluvialis apricaria*

Hjejlen var i 2001 udpeget som den DATSY-art, der skulle udarbejdes en forvaltningsplan for, hvorfor arten blev eftersøgt på alle potentielle danske ynglelokaliteter. Resultatet var nedslående, kun 4-5 ynglepar på tre lokaliteter: Vangså Hede, Borris Hede og Agger Tange (Heldbjerg & Grell 2001). Bemærkelsesværdigt er fraværet af yngleregistreringer i Hanstedreservatet, hvor arten dog kan være blevet overset (Anton Linnet

pers. medd.). Det kan hermed konstateres, at den langvarige bestandstilbagegang fortsætter, og at Hjejlen nu er meget tæt på at forsvinde som dansk ynglefugl (Fig. 5).

De væsentligste årsager til Hjejlels tilbagegang er hedens opdyrkning samt dræning og tilplantning. Hjejlen yngler på heder med meget lav vegetation, uden tæt opvækst i nærheden og med gode udsigtsforhold, og synes at foretrække områder med en mosaik af tør hede, hedemoser, småsøer, enge og afgræssede arealer. Hjejlels sidste ynglepladser er som de øvrige danske heder truet af indvandring af træ- og buskvegetation, beplantninger, dræning samt kvælstofforurening, der ændrer vegetationssammensætningen mod dominans af græsser, som gør hedelyngen mindre modstandsdygtig overfor lyngbladbillen. Hermed er de tilbageværende hede- og klithedearealer ikke længere velegnede som ynglehabitat for arten.

Mens de overordnede årsager til artens tilbagegang således kendes, har vi behov for en mere detaljeret viden om koblingen mellem ynglesuccesen og ynglehabitats karakter og den naturpleje, der foretages. Denne viden er nødvendig, når naturforvaltningen skal tilrettelægges, så den resulterer i genskabelse af optimal hjejlehabitat. DOF anbefaler derfor, at staten udarbejder et egentligt handlingsprogram for Hjejlen og dens ynglelokaliteter. Programmet bør omfatte en målrettet monitorering og erfaringsopsamling, der løbende skal udmøntes i den praktiske naturforvaltning på de statsskovdistrikter, hvor arten forekommer. DOF stiller gerne sin ekspertise til rådighed for en faglig kvalificeret overvågning af yngleparrene.

Svaleklire *Tringa ochropus*

I erkendelse af, at vi ved meget lidt om Svaleklirens bestandsudvikling de senere år, er arten fra og med 2001 medtaget i DATSY-projektet. Det er imidlertid kun et sparsomt materiale om yngleforekomster, DATSY har modtaget. De i alt 6-11 meddelte ynglefund fordeler sig med Østjylland 3-4, Nordsjælland 2-3 og Bornholm 1-4. Den danske ynglebestand er forhåbentlig noget større. Baseret på registreringerne under atlasprojektet *Fuglenes Danmark* blev ynglebestanden i 1996 opgjort til ca 50 par (Grell 1998). Atlasprojektet viste, at selvom arten er forsvundet fra nogle tidligere ynglelokaliteter, ekspanderer den fortsat. Det ville være ganske spændende at få opdateret vores viden om, hvordan det går med arten. Der skal derfor lyde en kraftig opfordring til alle feltornitologer, der kender til aktuelle og ældre ynglelokaliteter for

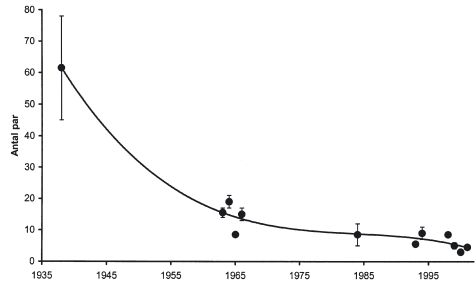

Fig. 5. Bestandsudviklingen for Hjejle i Danmark (Heldbjerg & Grell 2001).

Svaleklire, til at få genbesøgt disse lokaliteter i løbet af 2002-2003. Artskoordinatoren venter spændt på resultatet!

Tinksmed *Tringa glareola*

Der blev i 2001 registreret 93 ynglepar, og den samlede danske bestand vurderes til ca 100 par. Der blev registreret en ny ynglelokalitet med et enkelt par i Sønderjylland. De øvrige lokaliteter er gammelkendte. Årets opgørelse er temmelig komplet, da der blev gennemført en grundig kortlægning af ynglebestanden på Thy Statsskovdistrikt (tællingen gennemføres hvert andet år). De øvrige danske ynglelokaliteter – der ikke blev undersøgt lige så grundigt – huser meget mindre ynglebestande. Alene på de fem vigtige lokaliteter i Thy registreredes 84 ynglepar (90% af landsbestanden). Det er det hidtil bedste resultat i de foreløbig 5 år, optællingerne i Thy er blevet gennemført. I en sammenstilling af de foreløbige resultater har Anton Linnet, Thy Statsskovdistrikt, vist, at ynglebestanden af Tinksmed topper i forsomre med rigelig nedbør og deraf følgende høj vandstand i hedekærene (Linnet 2001). Undersøgelsen viser også, at rydning af opvoksende træer på hederne har en positiv indvirkning på bestanden, idet fuglene undgår at yngle ved søer, der ligger tættere på skovbryn end 80 m. Først 200-300 m fra egentlig skov yngler Tinksmeden med samme tæthed som på den åbne, fugtige hede.

Stenvender *Arenaria interpres*

Der foreligger ikke et dækkende tal for den danske ynglebestand af Stenvender i 2001. Det skyldes, at bestanden på Læsø ikke blev optalt, men det bliver den forhåbentlig næste år. I 2000 registreredes der 37 ynglepar her, og bestanden formodes uændret. Fra Saltholm er der i forbindelse med Københavns Amts overvågning af ynglefuglene på øen oplysninger om tre sandsynlige ynglepar (sted-

faste, yngleulige fugle med varsling og trykken) og to mulige ynglepar. Desværre er der ikke oplysninger om optællingstidspunkt. Fra det Syd-fynske Øhav og Vadehavet er der ikke modtaget oplysninger, og ifølge Danmarks Miljøundersøgelser er der ikke registreret tegn på yngel i Vadehavet i 2001 (Lars Maltha Rasmussen pers. medd.).

Sorthovedet Måge *Larus melanocephalus*

I 2001 blev der fundet 6 par af Sorthovedet Måge i Danmark. Heraf skønnes tre par at have haft ynglesucces, mens de øvrige par dannede territorier uden at yngle. Det ser altså ud til, at arten for alvor er ved at bide sig fast som dansk ynglefugl. Alle par er fundet i den sydlige del af landet, 3 par på Fyn og et enkelt par hhv. i Vadehavet og på Als og Sjælland. De tre ynglende par var de fynske. I Odense Fjord ynglede for andet år i træk et par i en stor måge- og ternekoloni og fik én flyvefærdig unge (ingen unger i 2000). De to øvrige par ynglede i mågekolonier på små øer syd og vest for Fyn; det ene fik to flyvefærdige unger (én i 2000), det andet sås fra 18/6 hævde territorium og havde sandsynligvis unger, men ingen har tilsyneladende fulgt observationen op.

Parret i Vadehavet sås fra 10/5 til først i juni, hvor de forlod kolonien i Sneum Klæggrav ved Esbjerg. På Katholm ved Als sås et stedfast par fra 5/4 til 19/5, uden tegn på yngleadfærd. Arten er set på øen hvert år siden 1994, men har aldrig ynglet med held. På Sjælland opholdt et par (og dertil en enlig adult fugl) sig i måge/ternekolonien i Holmesø ved Brøndby Strand. Parret ynglede ikke, men fik to flyvefærdige unger i 2000. I 1995,

1996 og 1998 er der set ikke-ynglende fugle i kolonien.

Siden 1998 har Sorthovedet Måge ynglet hvert år i Danmark. Arten burde være let at registrere, men den kan være svær at opdage i mylderet af måger i større kolonier, enkelte fund kan være hemmeligholdt. Alt tyder på, at arten fortsat ekspanderer. Man har formodet, at indvandringen skete fra syd og sydøst, bl.a. fra Rügen, men fordelingen af parrene i 2001 tyder snarere på en indvandring fra sydvest. I Vadehavsregionen er Sorthovedet Måge blevet gradvis mere hyppig siden ca 1990, i takt med ekspansionen i Holland. I 1996 ynglede arten for første gang i Vadehavet, nu findes flere småkolonier i Slesvig-Holsten, bl.a. ved Elben vest for Hamborg, men allerede i 1989 blev den fundet ynglende på Fyn. Hvis udviklingen fortsætter, vil denne elegante måge etablere sig mere fast, måske med tyngde i det fynske område.

Dværgmåge *Larus minutus*

I Vejlerne optrådte i sommerens løb den sædvanlige flok af ikke-ynglende 2-3K fugle. Tre par udviste yngleadfærd, og ét etablerede sig med rede, men tilsyneladende uden at producere unger. Der foreligger ingen andre rapporter om mulige ynglepar i Danmark i 2001.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Sandternen er meget tæt på at forsvinde som ynglefugl i Danmark. I en længere årrække har artens kerneområde været Vadehavet, og som i 2000 var der i 2001 et ynglepar på Rømmø Sønderland. Parret sås kurtisere 4/5, og samme dag var

Sandternen er næsten forsvundet som dansk ynglefugl. I 2001 ynglede blot ét eller måske to par i landet. Gammelt foto af ukendt oprindelse.

Tabel 5. Ynglebestanden af Dværgterne 2001 fordelt på amter.

	Nord- jylland	Viborg	Ring- købing	Ribe	Sønder- jylland	Århus	Fyn	Vest- sjælland	Nord- sjælland	Stor- strøm
Ynglepar	55	45	40	85	162	17	5	7	40	40
Lokaliteter	5	2	3	4	8	2	1	1	1	5

der også en uparret fugl i området. Men 30/5 var fuglene væk, og det kan godt have været det samme par, der ved flere lejligheder rastede og fouragerede på fastlandskysten mellem Brøns og Vester Vedsted.

I 2000 ankom der en ungefamilie til Fanø efter yngletiden, og helt parallelt sås der også i 2001 en ungefamilie efter ynglesæsonen, en familie med to voksne og to årsunger, der fløj forbi Vilsund ved Limfjorden 15/8. Som i 2000 kan der kun gættes på ynglestedet, men Sandterne har formodentlig ynglet et sted i det nordlige Jylland, evt. på Læsø. Det er bemærkelsesværdigt, at adskillige par Sandterner i Vadehavet de seneste syv ynglesæsoner kun har haft held til at få i alt to unger på vingerne (i 1995 på Rømø Sønderland), mens ynglefugle på en eller to ukendte lokaliteter tilsyneladende har kunnet producere flyvefærdige unger de seneste to år.

Dværgterne *Sterna albifrons*

Der er registreret 464 sikre par på 32 lokaliteter i 2001. På den baggrund er bestanden vurderet til ca 500 par, hvilket er samme niveau som i 2000. De fleste par findes i Vadehavet, langs den jyske vestkyst og i Nordøstjylland (Tabel 5).

Til trods for at den østdanske bestand er næsten fordoblet fra 55 par i 2000 til 92 par i 2001 er den danske bestand fortsat uændret. Det skyldes, at bestanden i Vadehavet faldt til 247 par i 2001 (279 par i 2000, 254 par i 1999). I Fyns Amt er bestanden stadig på et foruroligende lavt niveau med kun 5 par på én lokalitet. Der mangler dog oplysninger fra en række lokaliteter, som tidligere har rummet 10-15 par. Kolonierne på Saltholm og Sækkesand rettede sig noget op i forhold til det miserable år 2000, hvor der var hhv. 15 og 5-10 par. I 2001 var der 32 og 24 par. På resten af Sjælland og på Lolland, Falster og Møn er der som på Fyn ikke meget håb. Det skal dog bemærkes, at bestanden er uændret i Danmarks eneste indlandskoloni i Tissø på Sjælland. Der er ingen ynglefund fra Vejle og Bornholms amter.

Ud over de nævnte kolonier er der følgende oplysninger om mere end 10 par: Gerå 14, Normanshage 18, Agger Tange 38, Bøvling Klit 20,

Hvide Sande 15, Esbjerg Havn 12, Skallingen 16, Vest Keldsand 50, Havsand 40, Rømø Vesterstrand 25, Rømø Nordveststrand 61, Juvre Sand 28, Totten (Anholt) 15.

Sortterne *Chlidonias niger*

Der var i 2001 glædeligvis en pæn vækst i ynglebestanden, der med 58-60 par genetablerede sig på 1999-niveau efter det katastrofale dårlige år 2000. Bestandsstigningen skyldes både, at bestanden i Vejlerne voksede til hele 40 par (vi skal tilbage til 1993 for at finde et tilsvarende tal her), og at 12 par etablerede sig i Tøndermarsken. Bestanden er nu fordelt i tre geografiske områder, idet arten har forladt den sidste sjællandske lokalitet. De 40 par i Vejlerne ynglede i to kolonier i Kogleakssøen i de østlige Vejler, og ynglesuccesen var god med mindst 23 juvenile 3/7. I Husby Sø ynglede 6-8 par, men der foreligger ingen oplysninger om ynglesuccesen. Parrene i Tøndermarsken var fordelt med 8 par i Ny Frederikskog og 4 par i Gammel Frederikskog. Danmarks Miljøundersøgelsers daværende optæller oplyser, at det desværre ikke var muligt at kontrollere ynglesuccesen i juli, men at der ikke er noget, der tyder på, at ternerne har fået unger på vingerne (Lars Maltha Rasmussen pers. medd.). De tilbagevendende problemer med utilstrækkelig vandstand i bevandingsgrøfterne er fortsat uløste, og så længe det er tilfældet, kan vi ikke forvente ynglesucces på lokaliteten. På Sjælland registreredes ingen ynglepar i 2001, men 3-5 individer blev set i maj ved en tidligere ynglelokalitet; de forsvandt dog hurtigt igen.

Slørugle *Tyto Alba*

Der blev i 2001 registreret 104 ynglepar af Slørugle i Danmark (Fig. 6). Arten fortsætter hermed den positive udvikling, den har været inde i de senere år. 90% af Sløruglerne yngler i opsatte redekasser, og lige knap halvdelen af parrene blev registreret i Sønderjylland i forbindelse med DOFs Projekt Slørugle i Sønderjylland, der ledes af artskoordinatoren. For 37 af de sønderjyske ynglepar kendes antallet af udflyjende unger, i alt 174 (4,7 pr par). Seks af parrene klækkede to kuld, men kun

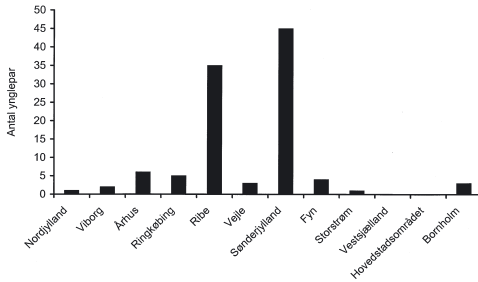

Fig. 6. Regional fordeling af ynglende Slørugle i 2001.

i ét af tilfældene blev ungerne flyvefærdige; de øvrige andetkuld omkom, antagelig som følge af en periode med dårligt vejr, der vanskeliggjorde jagtbetingelserne for de gamle fugle. De lokale musebestande kan også være tyndet ud i løbet af sæsonen. De sønderjyske Slørugler yngede 1-2 uger tidligere end normalt, hvilket formentlig skyldes en kombination af mildt vejr og en stor musebestand.

Stor Hornugle *Bubo bubo*

Fra 2001 er der konkrete oplysninger om 22 ynglepar (Tabel 6), hvilket er på niveau med tidligere års oplysninger. Medregnet formodede hemmeligholdte eller oversete ynglepar vurderes landsbestanden til at være mindst 25-30 ynglepar, og bestanden har ligget på dette niveau siden midten af 1990'erne (Grell 1998). I forbindelse med årets opgørelse mangler der oplysninger fra en del af de ellers sikre lokaliteter – ugleparrene er nok ikke så lette at finde som for få år siden, og så har nyhedens interesse måske lagt sig lidt med hensyn til denne imponerende fugl. Arten er fortsat begrænset til Jylland. Der er ikke i 2001 registreret sikre ynglepar i Viborg, Ringkøbing og Ribe

amter, til gengæld har der været en pæn fremgang i Vejle Amt, mens Århus Amt har haft en tilsvarende tilbagegang. Bestanden i den østlige del af Sønderjylland holder sig på et stabilt niveau.

Årets ynglesucces var dårlig: 14 par fik tilsammen mindst 19 unger. Det gennemsnitlige antal unger pr ungeproducerende par var (mindst) 1,7 mod 2,4 i 2000. Til sammenligning producerede den slesvig-holstenske bestand 2,0 unger pr succesfuldt par i 2001 og 1,9 i 2000 (Ministerium für Natur, Umwelt und Forsten des Landes Schleswig-Holstein 2001).

En enlig unge i Vejle Amt druknede i reden under et kraftigt regnvej 18/5. Et af de nordjyske par klækkede 3 unger, hvoraf 2 døde i reden få dage gamle, mens den tredje blev flyvefærdig. Det andet nordjyske par fik mindst en unge, som efter at være blevet fundet i en udestue tilbragte 2 måneder på en plejestation, inden den blev udsat i fin form.

Det er ikke kun i grusgrave, man finder denne fugl. Flere par yngler skjult i store skove og plantager, og det gør ikke registreringsarbejdet lettere. To ynglelokaliteter vides at være ødelagt, idet de skrænter, ugleparrene yngede på, er blevet jævnet ud – det ene sted angiveligt på grund af, at ejeren var træt af besøgende ornitologer, skønt denne lokalitet ikke var almindelig kendt. Generelt er redestederne meget forskelligartede, hvilket tyder på stor tilpasningsevne. De mest usædvanlige i 2001 var et skydetårn i en plantage, toppen af en silo, et transportbånd i en bygning, og en stensorteringsmaskine. Et enkelt par havde unger i en gammel duehøgerede højt oppe i en lærk. De øvrige kendte redesteder var mere traditionelle – direkte på jorden i grusgrav eller på skovbunden. To par, begge med 2 unger, yngede med en indbyrdes afstand på blot 1800 m.

Tabel 6. Regional fordeling af de danske ynglepar og ungekuld af Stor Hornugle i 2001.

	Sikre ynglepar () par m. unger	Sandsynlige/ mulige par	Antal unger	Enlige fugle *	Antal lokaliteter med observationer af Stor Hornugle
Nordjylland	2 (2)		≥2		2
Viborg		1		1	2
Århus	2 (2)	3	≥2	1	6
Vejle	4 (3)	2	7		6
Sønderjylland	6 (4)	2	8	1	9
Ribe				1	1
I alt	14 (11)	8	≥19	4	26

* Nogle af de enlige fugle kan evt. stamme fra ynglepar, idet de er observeret på lokaliteter, hvor arten tidligere har ynglet.

De ynglende Store Hornugler og deres unger er blevet vanskeligere at lokalisere. Foto: Anders Tvevad.

Mosehornugle *Asio flammeus*

Den danske ynglebestand fluktuerer meget, og på grundlag af de modtagne oplysninger må 2001 karakteriseres som et middeldårligt år for arten, kun en smule bedre end bundåret 2000. De sammenlagt 4-6 ynglepar, der er modtaget oplysninger om, fordeler sig med 3 par i Ribe Amt, 1-2 par på Sjælland og 0-1 par på Fyn. Tre sikre ynglepar fandtes på samme lokalitet, hvilket gør arten sårbar som ynglefugl i Danmark. Den omtalte lokalitet – Mandø – har inden for de sidste 10-15 år oplevet en større og større tilgang af endagsturister, som har et par timer til at bevæge sig rundt på øen. For de fleste begrænser det sig til en vandring i Mandø By, og turistikørsel (med traktor og busser) på øen er blevet begrænset, så bærmevejen (langs diget) ikke mere må benyttes til denne trafik.

Flere potentielle ynglelokaliteter (bl.a. Uldum Kær i Vejle Amt og Hulsig Hede i Nordjylland, hvor der årligt ses Mosehornugle) gennemgår i disse år forbedringer i form af naturpleje, hvilket på længere sigt måske kan føre til genindvandring af Mosehornugle. Men der er behov for mere viden om artens særlige habitatkrav, og om hvilke trusler, den er udsat for.

Perleugle *Aegolius funereus*

I 2000 deltog 43 optællere i en særlig registrering af de bornholmske Perle- og Skovhornugler, organiseret af DOFs lokalafdeling. Undersøgelsen blev delvis videreført i 2001 af et færre antal optællere, der har forsøgt at dække større områder. Trods dette har antallet af registrerede Perleugler kun været to! 5/3 kl. 20:45 blev en skræmt fra en pæl i den sydlige del af Rø Plantage, men er ikke

set eller hørt siden. 15/3 kl. 20:35 blev en langsom og lidt uregelmæssig sangserie hørt kortvarigt i en i den østlige del af Paradisbakkerne, men 3-4 senere besøg på lokaliteten gav ingen yderligere registreringer. Den bornholmske ugleundersøgelse resulterede til gengæld i registreringer af et stort antal Skovhornuglepar. Det tyder på, at musebestanden på øen var stor i 2001, så manglende føde kan næppe forklare fraværet af Perleugler.

I Vestsjælland blev der hørt en stedfast tudende Perleugle i perioden 2.-5. april. Fuglen blev eftersøgt, også senere, men uden held. I Sydsjælland, hvor der er sat perleuglekasser op, er der ikke registreret Perleugle hverken ved kasserne eller andre steder. Status må følgelig blive 1 muligt ynglepar i 2001 (på Bornholm).

Biæder *Merops apiaster*

2001 blev et *annus horribilis* for de lille nyindvandrede ynglebestand af danske Biædere. Kun et enkelt par fik en unge på vingerne, til gengæld blev der registreret to yngleforsøg på en helt ny lokalitet. Ankomsten til de foregående års ynglested på Røsnæs skete til normal tid 26/5 (2 fugle), og den største forekomst registreredes 10/6 med i alt 5 fugle to forskellige steder på halvøen. Det er markant færre end i de foregående tre år. Primo juni konstateredes det, at et par havde udgravet et nyt redehul i den grusgrav, arten har ynglet i siden 1998. Ved et kontrolbesøg 24/6 blev det konstateret, at ejeren ved hegning havde etableret en kreatursti tværs hen over yngleskrænten, og redehullet var ødelagt. Overraskende registreres der 5/8 et nyt redehul med tre store unger på en ny lokalitet på Røsnæs. 22/8 ånder alt fred og idyl, og ungerne ses i og uden for redehullet. Dagen efter

opdager observatøren til sin forfærdelse, at redehullet er udgravet, og en nærmere undersøgelse afslører fjerrester fra formodentlig to unger samt ekskrementer fra ræv. 25/8 ses to fugle atter nær stedet, og observatøren skønner, at der er tale om en juvenil fugl i selskab med en voksen. Dette blev årets danske ungeproduktion.

I begyndelsen af juni dukkede 8 Biædere op på Langeland, og to par udgravede redehuller i en skrænt. Desværre mislykkedes yngleforsøget, muligvis fordi der graves grus det pågældende sted, og to uger senere forlod fuglene stedet. Imidlertid sås der så sent som 16/10 4 Biædere trække mod syd ved Keldsnor på Sydlangeland; om dette var de langelandske ynglefugle, der havde tilbragt sommeren et ukendt sted, står hen i det uviste.

Vendehals *Jynx torquilla*

I 2001 blev DATSYs liste udvidet med Vendehalsen, fordi arten er i vedvarende tilbagegang, ikke blot herhjemme, men i hele Nordvesteuropa. På grund af artens spredte og noget ustabile optræden som ynglefugl er den ikke særlig nem at overvåge. Registreringen i 2001 må betragtes som en foreløbig pilotundersøgelse og er ikke fuldt dækkende. Omvendt har Vendehalsen, netop som et resultat af tilbagegangen, fået større opmærksomhed i de feltornitologiske kredse, og derfor rapporteres fund ofte til fx de lokale fuglehjemmesider.

Der blev rapporteret tre sikre ynglear, alle i Ringkøbing Amt. Herudover regnes 10 registreringer af syngende fugle på potentielle ynglelokaliteter for sandsynlige ynglear. Disse fandtes i de tre midtjyske amter Viborg, Ringkøbing og Århus. Der er stort behov for bedre kendskab til yngleforekomster i landets sydlige dele samt på Øerne.

Toplærke *Galerida cristata*

DATSY har kun modtaget tilfældige oplysninger om ynglefund af Toplærke i 2001. Bestandens endelige uddøen i Danmark vil formodentlig være en realitet inden for ganske få år. Kun to lokaliteter husede med sikkerhed ynglear, Hirtshals (2 par med hhv. 1 og 3 unger) og Frederikshavn (1 par med 2 unger). Der formodes dog at have været flere ynglear i Hirtshals, idet mindst 5 par var stedfaste i april-maj. Derudover blev der observeret enkelte fugle i Løkken (først på året), Skagen, Ålborg og Hjørring. Der var ingen forekomster på Bornholm, hvor en syngende han registreredes i 2000.

Markpiber *Anthus campestris*

Den samlede ynglebestand bedømmes til højst 10-12 par i de to isolerede bestande hhv. på Skagens Odde og på Anholt. Der er modtaget konkrete oplysninger om 7-8 ynglear. Ved Skagen blev der registreret 4 par eller territoriehævdende fugle i maj-juli, og senere i juli blev der set op til 2 IK-fugle på Grenen. Disse ungfugle stammer givetvis fra et af de nævnte ynglear. Noget overraskende er der ikke registreret Markpiber i Råbjerg Mile, hvor der i 2000 fandtes 3 syngende hanner. Området blev dog ikke undersøgt grundigt i 2001, og enkelte par kan have været til stede. Der er ikke konstateret biotopmæssige ændringer eller specielle forstyrrelser i de lokale yngleområder. På Anholt blev der registreret 3-4 par eller territoriehævdende fugle i maj, juni og august. Der blev til gengæld ikke registreret Markpiber på Læsø i 2001, selvom arten blev specielt eftersøgt på de tidligere ynglelokaliteter på øens nordkyst (Kent Olsen & Jan Kjærgaard pers. medd.).

Vandstær *Cinclus cinclus*

Årets status kan på baggrund af de indkomne oplysninger opgøres til 4-6 ynglear (2 sikre, 2 sandsynlige og 2 mulige). Fra Vejle Amt er der oplysninger om 2 sikre (med 3-4 udflyjende unger), 1 sandsynligt og 1 muligt ynglear. I Århus amt registreredes blot 1 sandsynligt ynglear. Herudover er modtaget en bemærkelsesværdig meddelelse om en Vandstær, der 25/5 skræmtes op ved et vandløb i Østsvendsyssel. Vandstæren er så vidt vides ikke kendt som ynglefugl i Nordjylland i nyere tid. Fundet kategoriseres som et muligt ynglear. Arten blev ikke fundet ynglende på den lokalitet i Ringkøbing Amt, hvor den ynglede i 2000. Der er desværre ikke modtaget oplysninger fra Bornholm, hvor enkelte ynglear formodes at gemme sig.

Blåhals *Luscinia svecica*

2001 blev det hidtil bedste år for den nyindvandrede sydvestjyske ynglebestand, i alt 22 ynglear (Fig. 7). 19 blev registreret i Sønderjyllands Amt med den største koncentration i Tøndermarsken, mens resten fandtes i Varde Ådal i Ribe Amt. Mellem det nordligste sønderjyske par ved Rejsby Sluse og ynglearrene ved Varde Å er der en strækning på 45 km, hvor Blåhalsen tilsyneladende ikke yngler. De kommende år vil givetvis afsløre nye ynglear i dette område og formodentlig også andre steder.

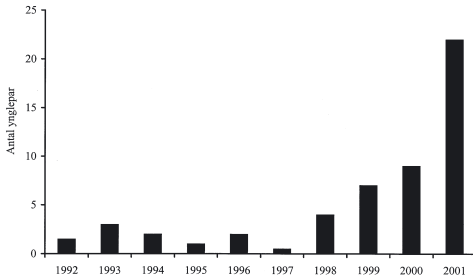

Fig. 7. Antal ynglepar af Blåhals i Danmark siden 1992 (første yngleår).

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquata*

På baggrund af de modtagne oplysninger vurderes landsbestanden til ikke under 30-35 ynglepar.

Der dog kun modtaget konkrete oplysninger om 22 sikre og sandsynlige ynglepar (Tabel 7). For første gang i de fire år, arten er overvåget, er bestanden gået lidt tilbage. Der er tilsyneladende tale om fremgang i Thy, men vistnok en reel tilbagegang i kystregionen mellem Blåvand og Husby Klit, der har ellers været tyngdepunktet de seneste år. Til gengæld er arten første gang rapporteret ynglende i Århus Amt. I Sønderjylland er bestanden tilsyneladende uændret, men flere lokaliteter er ikke undersøgt. Det enlige par på Sjælland – helt uden for det øvrige yngleområde – holder stand for tredje år i træk.

Bestanden i Sønderjylland er ikke vokset i de sidste 5 år, men til gengæld har arten i samme tidsrum spredt sig mod nord og for alvor bidt sig fast på en række kystlokaliteter (klitheder) nord for Limfjorden. Artens udprægede tilknytning til klit- og klithedeterrænerne ved kysten gælder stadig, især nord for Limfjorden. Det er svært at sige hvor mange par, der er overset. En række potentielt egnede lokaliteter i Vest- og Sydjylland er ikke tilstrækkeligt undersøgt.

Savisanger *Locustella luscinioides*

I 2001 optrådte Savisanger relativt sparsomt i Danmark. Baseret på det modtagne materiale kan

ynglebestanden opgøres til 5 sandsynlige og 5-6 mulige par. De (stationære) syngende fugle fordelte sig med Magisterkøgen 2-3, Vejlerne 2-3, Røgbølle Sø 1-2, Løje Sø 0-2, Rands Fjord 0-1. En række traditionelle lokaliteter med forekomst af Savisanger blev besøgt i yngleperioden, men uden at arten blev registreret (fx Langeland, Møn, Sjælland, Brabrand Sø). Årsagen til de få Savisangere kendes ikke, og vejrforholdene bedømmes ikke som specielt ugunstige for arten.

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

I alt 14 syngende hanner registreredes i 2001, heraf 8 i den sydlige del af Storstrøms Amt (3 på Møn, 5 ved Maribosøerne). I Københavnsområdet var der Drosselrørsanger ved Lyngby Sø og i Sømosen ved Herlev. En enkelt blev registreret i Sølsted Mose i Sønderjylland, og i og omkring Vejlerne blev der noteret 3 Drosselrørsangere. Succesfuld ynglen er konstateret på en enkelt lokalitet; primo juni sås her et par, og 15/7 sås en juvenil fugl i frisk dragt. På en anden lokalitet sås et par 22/5; hannen sang om morgenen, men siden er arten tilsyneladende ikke registreret, og da det er en velbesøgt, ret lille lokalitet, har Drosselrørsangeren næppe ynglet her. Seks lokaliteter havde stationære syngende fugle i mindst 5 dage: to lokaliteter på Lolland og én hhv. på Møn, nord for København, i Sønderjylland og i Nordjylland.

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Der blev heller ikke i 2001 registreret forekomster af Høgesanger, der kunne berettiggte mistanke om yngel eller yngleforsøg. På fx Møn er alle relevante lokaliteter besøgt, og her blev arten ikke registreret. Sædvanen tro optrådte enkelte fugle på forlænget og omvendt træk i sommerens løb.

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapillus*

Der er kun modtaget et relativt sparsomt materiale om Rødtoppet Fuglekonge i 2001. Sammenlagt er der – optimistisk vurderet – tale om 14-16 ynglepar. Mest bemærkelsesværdige var et redebyggende par på Nordøstdjursland samt et ynglepar på Stevns i perioden 7/4 til 1/7. De resterende fund drejer sig primært om syngende fugle forskel-

Tabel 7. Regional fordeling af danske ynglepar af Sortstrubet Bynkefugl i 2001.

Amt	Nord- jylland	Viborg	Ring- købing	Ribe	Sønder- jylland	Århus	Frederiks- borg	I alt
Antal ynglepar	2	3-4	5	3	6	0-1	1	20-22

Blåhalsen fik et godt år i 2001, men den er fortsat en sydvestjysk specialitet. Foto: Niels Larsen.

lige steder i Sønderjylland, der kun er registreret på en enkelt dato. Artskoordinatoren vurderer med sit kendskab til de sønderjyske skove, at der formodentlig findes langt flere ynglepar end de relativt få, der registreres. Biotopmæssigt burde der være plads til mindst 35-50 par i landsdelen. Den feltmæssige indsats, der behøves for at verificere denne antagelse, overstiger imidlertid langt de feltornitologiske ressourcer til i landsdelen.

Fyrremejse *Parus montanus*

Der er ikke modtaget et tilstrækkeligt dækkende materiale til, at der kan laves en samlet opgørelse over den omtrentlige landsbestand i 2001. Der foreligger imidlertid en række bemærkelsesværdige observationer fra Vejle Amt, der viser, at artens ekspansion nordpå i Danmark fortsætter. Sammenlagt har DATSY modtaget 23 observationer af Fyrremejse fra 6 lokaliteter i amtet. De nordligste fund er fra egnen omkring Horsens, nogenlunde svarende til den nordligste af de kendte lokaliteter i Ribe Amt. Observationer af Fyrremejse uden for Sønderjyllands Amt skal godkendes af DOFs Sjældenhedsudvalg (SU). Så vidt det er DATSY bekendt, har SU nu udvidet det geografiske område, hvor artens forekomst betragtes som vel-dokumenteret, med Ribe og Vejle amter.

Til DATSY er der i øvrigt indkommet oplysninger om 14 observationer på 8 lokaliteter i

Sønderjyllands Amt, mens Ribe Amt har 5 observationer fra et tilsvarende antal lokaliteter. Arten er givetvis langt mere udbredt i Sønderjylland, end disse lidt tilfældige observationer antyder.

Pirol *Oriolus oriolus*

DATSY har fra perioden 13. maj til primo juni kendskab til sammenlagt 19 fund af Pirol, observationer på deciderede træklokaliteter *ikke* medregnet. 10 af observationerne drejer sig om fugle, der er hørt synge, eller om sete par. For de øvrige er der ikke observeret tegn på eventuel ynglen. Fund af fugle med potentiel yngleadfærd fordeler sig med 2 i Sønderjylland, 1 i Vejle Amt, 1 på Fyn, 2 i Vestsjællands Amt, 1 i Frederiksborg Amt, 2 i Storstrøms Amt samt 1 på Bornholm. Der er ingen registreringer af sikre ynglepar eller ungekuld i materialet. Da langt de fleste fugle kun er set på den pågældende lokalitet ved en enkelt lejlighed, kan det ikke udelukkes, at flere af observationerne gælder træk- eller strejffugle. Baseret på observationsmønsteret kan ynglebestanden i 2001 lidt forsigtigt opgøres til 3-4 sandsynlige ynglepar i Vestsjællands og Storstrøms amter samt 3-4 mulige par i andre amter. Arten er dog givetvis overset flere steder, men et mere dækkende billede af dens forekomst vil kræve en meget stor feltornitologisk indsats i syd- og østdanske kystskove.

Stor Tornskade *Lanius excubitor*

I 2001 er bestanden som i 2000 vurderet til 20-25 par. Der er konstateret 5 sikre par med rede, og 4 af disse par er set med i alt 8 unger. Hertil kommer 13 sandsynlige ynglear og 5-13 mulige par/enlige fugle. Der er ikke modtaget oplysninger om væsentlige ændringer i artens forekomstmønster i forhold til i 2000. Der er således heller ikke kommet nye ynglelokaliteter til i 2001. Med undtagelse af et enkelt ynglear i Århus Amt er alle ynglear registreret i Ringkøbing Amt. Den lille danske bestand er isoleret fra de sydlige nabobestande, idet de nærmeste tyske bestande findes ved Lauenburg syd for Lübeck, mere end 250 km væk.

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

Det er et meget sparsomt materiale, DATSY har modtaget om ynglere registreringer af Nøddekrige i 2001: én meddelelse om 1-2 mulige ynglear og op til 2 adulte fugle set i yngleperioden i Silkeborg Nordskov. Den lille danske ynglebstand, der havde bygget sig op efter invasionerne i de senere år, synes praktisk taget at være forsvundet igen. Observatørerne meddeler dog, at der muligvis kan gemme sig op til 3-4 par i Silkeborg Nordskov. Det er heller ikke utænkeligt, at enkelte andre ynglear kan have undgået opmærksomhed på andre lokaliteter.

DATSY har modtaget supplerende oplysninger om 2 "nye" ynglear i Århus Amt i 2000. Det bringer det samlede resultat for 2000 op på 6-9 ynglear.

Gulirisk *Serinus serinus*

På grundlag af det modtagne materiale kan ynglebestanden i 2001 opgøres til 4 sandsynlige og 11 mulige ynglear, fordelt med 7 i Storstrøms Amt, 1 i Vestsjællands Amt, 2 på Bornholm, 2 i Sønderjylland, 2 i Århus Amt og 1 i Nordjylland (Ska-gen). Sidstnævnte er medtaget på grundlag af en observation af to fugle i en potentiel ynglebiotop så sent som 29-30/5, og lokalkendte regner ikke dette for et ynglear og meddeler i øvrigt, at arten aldrig er dokumenteret ynglende i Nordjylland (Rolf Christensen pers. medd.). Gedser Odde kunne opvise den største ansamling med 2-3%% (syngende) og 2 &&, der rastede 8/4. Den eneste sikre observation af juvenile fugle stammer ligeledes fra denne lokalitet, 2 1K 10/8. Herudover er der 24 fund fra hele landet i april og maj, primært ved trækstederne. Disse regnes for trækeller strejffugle og er ikke medtaget i bestandsopgørelsen.

Summary**Rare and threatened breeding birds in Denmark, 2001**

This paper reports on 55 rare and endangered birds breeding in Denmark, monitored by the Danish Ornithological Society in the year 2001. The project was implemented in 1998 and aims at collecting data on these species each year during the breeding season. The project is organised as a network of coordinators, each of which takes care of one or a few species. After the breeding season data are sent to a central coordinator, who prepares the final report.

It is the intention of the project organisers that the data and the acquired knowledge should be used to produce action plans for the most endangered species. So far action plans for White Stork (Grell 2000a), Golden Plover (Heldbjerg & Grell 2001) and Crested Lark (Grell et al. in press) have been produced. Action plans for Red Kite and for Black Stork are planned. Furthermore, the National Forest and Nature Agency under the Ministry for the Environment has produced a national action plan for the Corncrake (Skov- og Naturstyrelsen 2000).

The results for 2001 are summarised in Table 1. The columns are (left to right): species name, number of recorded breeding pairs, number of sites, coverage code, and name of species coordinator. The coverage codes are +++ (well covered, all or almost all breeding pairs recorded), ++ (acceptably covered, presumably a fairly good estimate but some data missing), and + (insufficient covered, chance observations only). Data are particularly sparse for nocturnal and dispersed species such as Corncrake, Quail, Green Sandpiper, Turtle Dove, Lesser Spotted Woodpecker, Wryneck, Savi's Warbler, Great Reed Warbler, Firecrest, Willow Tit, Golden Oriole, Nutcracker and Serin.

Among the results were:

Fulmar *Fulmarus glacialis*. The 2-3 breeding pairs at the newly established colony at the cliffs of Bulbjerg in Northwest Jutland failed to produce young, probably due to disturbance. In 2000 2 pairs fledged young at the site.

Spoonbill *Platalea leucorodia*. 6 breeding pairs produced 10-12 fledged young at the site where the species has bred since 1996.

Barnacle Goose *Branta leucopsis*. The newly established colony on Saltholm close to Copenhagen increased to at least 107 breeding pairs.

Red Kite *Milvus milvus*. This species were intensively monitored in 2001. 17 active nests were recorded, but only 10 pairs bred successfully and produced a total of 20 fledged young. Three adult kites were found dead close to occupied nests during or after the breeding season. The causes of death are not known, but incidents of persecution have occurred in the past.

White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*. 7 pairs all bred successfully and produced a total of 11 fledged young. The newly established Danish population is still increasing and several birds or pairs are taking up summer residency, indicating that new breeding pairs will become established in the coming years. Protection

Fiskeørn. Det lykkedes kun at lokalisere et enkelt par af denne art i Danmark i 2001. Foto: Thomas Varto Nielsen.

of nest sites is a likely key factor behind the high breeding success; no public access is allowed within a distance of 500-1000 m of the nests.

Golden Eagle *Aquila chrysaetos*. The country's single pair of Golden Eagles produced one fledged young.

Osprey *Pandion haliaetus*. The only known breeding pair fledged one young. For many years Ospreys present at Danish lakes during the breeding season have caused rumours of breeding. However, a new Swedish Bird Ringing Atlas (Fransson & Pettersson 2001) shows that many non-breeding 3rd – and even some 2nd – calendar year birds return to northern Europe (including Denmark) in May-July. Sightings of Ospreys during the breeding season thus are clearly insufficient as indications of breeding.

Hobby *Falco subbuteo*. There were 9-11 breeding pairs, the highest number in many years. Most bred in southern Jutland.

Peregrine Falcon *Falco peregrinus*. The last Danish pair bred at the limestone cliffs of Møn 29 years ago, so it was quite a relief when a pair took up residency at the same site in 2001. However, no eggs hatched, probably because both mates were young.

Quail *Coturnix coturnix*. Like in 2000 many Quails were recorded in 2001, at least 415 calling birds, mostly in southern Jutland. The unequal distribution in the country may be more apparent than real, however, because dedicated efforts to locate the species during night were invested in S Jutland.

Corncrake *Crex crex*. The total number of recorded calling males decreased from 270 in 2000 to 150 in 2001. The reason is unclear, but a reduced population pressure from neighbouring populations is a possible explanation.

Crane *Grus grus*. 25 territorial pairs were recorded, of which at least 14-15 bred successfully and raised 24-25 young – the best result in modern times.

Golden plover *Pluvialis apricaria*. A special field study of this species was conducted in 2001 with the aim of preparing a national action plan (Heldbjerg & Grell 2001). All formerly known breeding sites were visited, but only 4-5 breeding pairs were located at three localities.

Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*. This gull is slowly increasing and spreading to new breeding sites in Denmark. In 2001 6 pairs were located, of which three bred successfully.

Gull-billed Tern *Gelochelidon nilotica*. The species has almost disappeared as a Danish breeding bird; only one pair bred at a site in the Wadden Sea, but without success. In mid August a family with 2 flying juveniles was seen at Limfjorden and may have bred at some unknown locality in Jutland.

Black Tern *Chlidonias niger*. 58-60 breeding pairs were recorded, 12 of them at the formerly most important Danish breeding site of Tøndermarsken, were the population of Black Terns crashed in 1997 due to management failure and drainage. Today the core area is Vejlerne in northern Jutland.

Bee-eater *Merops apiaster*. Only 2 breeding pairs occupied the newly established colony in western Zealand (Sjælland), producing a single surviving young. In 2000 6 pairs fledged 20 young at the site. In addition, 2 pairs were found at a new locality, but this breeding attempt failed.

Crested Lark *Galerida cristata*. Only 6 breeding pairs were recorded, confined to two coastal cities in northern Jutland; breeding success was confirmed for 3 of the pairs. Single birds were seen in some of the neighbouring cities.

Tawny Pipit *Anthus campestris*. The small Danish population has declined from 35-40 pairs in 1990 to only 10-12 pairs in 2001.

Bluthroat *Luscinia luscinia*. 22 breeding pairs were located, but some have probably been overlooked. The small population is increasing and expanding northwards along the coast of SW Jutland.

Great Grey Shrike *Lanius excubitor*. 20-25 pairs bred in heathland habitats in western and central Jutland.

Referencer

- Christensen, H.R. 2001: Ørnetræ fældet med vilje. – *Fugle og Natur* 21(3): 19.
- Fransson, T. & J. Pettersson 2001: Svensk Ringmärkningsatlas. Vol. 1, Lommer-Rovfugle. – *Naturhistoriska Riksmuseet & Sveriges Ornitologiska Förening*, Stockholm.
- Grell, M.B. 1998: *Fuglenes Danmark*. – GADs Forlag, København.
- Grell, M.B. 1999: *Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998*. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 93: 105-126.
- Grell, M.B. 2000a: *Forvaltningsplan for Hvid Stork Ciconia ciconia i Danmark*. – *Dansk Ornitologisk Forening*.
- Grell, M.B. 2000b: *Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1999*. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 94: 55-72.
- Grell, M.B. 2001: *Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2001*. – *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 95: 51-68.
- Grell, M.B., J. Hansen & B. Rasmussen in press: *Overvågning af den akut truede fugl, Toplærken Galerida cristata – med en gennemgang og vurdering af Toplærkens danske ynglehabitater år 2000*. – *Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser*.
- Gärdenfors, U., C. Hilton-Taylor, G.M. Mace & J.P. Rodríguez 2001: The application of IUCN Red List Criteria at regional levels. – *Conserv. Biol.* 15: 1206-1212.
- Hansen, T.B. 2001: *Hedehøg i Sydvestjylland i ynglesæsonen 2001: arbejdsrapport fra Projekt Red Hedehøgen*. – *Dansk Ornitologisk Forening*.
- Heldbjerg, H. & M.B. Grell 2001: *Forslag til forvaltningsplan for den danske ynglebestand af Hjejle Pluvialis apricaria*. – *Dansk Ornitologisk Forening*.
- Hjarsen, T. & T. Pedersen 2000: *En røverhistorie om æg*. – *Fugle og Natur* 20(4): 6-10.
- IUCN 2001: *IUCN Red List Categories: Version 3.1*. Prepared by the IUCN Species Survival Commission. IUCN. – Gland, Switzerland and Cambridge, U.K.
- Kjellén, N. 1992: Differential timing of autumn migration between sex and age groups in raptors at Falsterbo, Sweden. – *Ornis Scand.* 23: 420-434.
- Linnét, A. 2001: *Status for ynglebestandene af Trane Grus grus, Hjejle Pluvialis apricaria og Tinksmed Tringa glareola samt lidt om andre hedefuglearter i Thy og på Mors*. – *Naturnyt* 30: 187-196.
- Ministerium für Natur, Umwelt und Forsten des Landes Schleswig-Holstein 2001: *Jagd & Artenschutz. Jahresbericht 2001*. – Kiel 2001.
- Odsjö, T. & J. Sondell 2001: *Population status and breeding success of Osprey Pandion haliaetus in Sweden, 1971-1998*. – *Vogelwelt* 122: 155-166.
- Sondell, J. 2001: *Jämförelse av inventerings- och sträckdata for fiskgjuse*. – *Anser* 40: 86-87.
- Stoltze, M. & S. Pihl 1998: *Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark*. – *Miljø- og Energiministeriet*.
- Wind, P. in press: *Manual for rødlistning af dyr og planter i Danmark*. – *Miljøministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser*.

Antaget 8. maj 2002

Michael Borch Grell (Michael.Grell@dof.dk)
DATSY
Vesterbrogade 138-140
1620 København V